

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande
Minister
Arsim Zekaj

Föredragande
Specialsakkunnig
Tove Nylund

Justerat
Omedelbart

Nr 61

Utlåtande gällande utkast till regeringens proposition
med förslag om ändring av barnskyddslagen och till lagar
som har samband med den.

ÅLR 2025/3322

69 S2

Beslut

Ålands landskapsregering har 13.5.2025 mottagit en begäran från social- och hälsovårdsministeriet angående ändringar i barnskyddslagen och till lagar som har samband med den och beslöt lämna följande utlåtande.

Det svenskspråkiga materialet som skickades för utlåtande 13.5.2025 omfattande en sammanfattning av propositionens huvudsakliga innehåll och föreslagen lagtext. Materialet kompletterades med detaljmotiveringarna 30.5.2025, varför landskapsregeringen inte beretts möjlighet till ett fullödigt utlåtande. Social- och hälsovårdsministeriet har dock under beredningen angående de kommande ändringar i barnskyddslagen varit mycket informativa.

De föreslagna ändringarna omfattar bland annat stärkande av placerade barns rätt till särskilt skydd, förtydligande av villkoren för begränsningsåtgärder för att tillgodose barnets bästa, välbefinnande och trygghet samt gränsdragning mellan fostrande och begränsande åtgärder. Barn som utan lov är frånvarande från sin plats för vård utom hemmet ska snabbt kunna finnas och återböras genom samarbete mellan myndigheter. En ny tjänst för rehabilitering på en sluten institution föreslås införas i barnskyddslagen, och en skyldighet för Staten barnskyddsanstalt att producera den tjänsten i den nya lagen om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den.

Vad gäller de befintliga och nu föreslagna paragraferna i barnskyddslagen (11 kap) Begränsningar som tryggar särskilt skydd för barnet under vård utom hemmet, kan särskilda utmaningar konstateras avseende återförande av barn som olovligen är frånvarande från placeringsstället, utgående från Ålands geografiska läge, och kan även

beröra barn som ska transporteras till en placering som ska påbörjas. Tidigare har enskilda ungdomar som varit placerade utanför Åland, olovligen lämnat placeringsstället och kommit till Åland. Det har då saknats tillräckliga befogenheter och bestämmelser för att hålla kvar personerna i väntan på transport som utifrån befintliga transportmöjligheter kan handla om många timmar.

Behörigheten är rikets i enlighet med självstyrelselagen 27 § 24) administrativa ingrepp i den personliga friheten.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselag (1991:71) för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet beträffande socialvård. Bestämmelser om statsmyndigheternas organisation och verksamhet, förmynderskap, familjeförhållanden, barns rättsliga ställning, rättskipning och administrativa ingrepp i den personliga friheten är enligt 27 § 3, 6, 7, 23, 24 punkten i självstyrelselagen att hänföra till rikets behörighet.

Bestämmelserna inom de rättsområden som ligger under rikets lagstiftningsbehörighet blir direkt tillämpliga på Åland. Vad gäller barnskyddslagen (FFS 417/2007) tillämplig genom landskapslag (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, ska barnskyddslagen tillämpas i samma lydelse som vid varje enskild tidpunkt är gällande i riket, om inte avvikelse införs i ovannämnda landskapslag.

Språkbestämmelser

Enligt 36 § i självstyrelselagen är ämbetsspråket vid landskapsregeringen svenska, liksom skriftväxlingsspråket mellan landskapet och statens myndigheter, enligt 38 §.

Landskapsregeringen har inte erhållit hela utkastet till regeringspropositionen på svenska, vilket inte gör det möjligt för landskapsregeringen att bilda sig en helhetsuppfattning om förslaget. Landskapsregeringen anser att riket inte till denna del uppfyller de skyldigheter som följer av 38 § i självstyrelselagen och 31 § i språklagen.

De föreslagna nya 49 a – 49 h §§ i barnskyddslagen omfattar bestämmelser avseende rehabilitering på slutna institutioner. Regeringspropositionen omfattar även ett förslag om en ny lag om Statens barnskyddsanstalt och om skolan i anslutning till den. Det föreslås att det är minst en av statens fem tjänstenheter för barnskydd, som ska producera rehabilitering på en slutna institution. Ålands landskapsregering önskar påpeka att även den vårdformen bör finnas tillgänglig på svenska. Förutom ovannämnda nya serviceformer måste svenskspråkiga barn och unga fortsättningsvis ha tillgång till alla serviceformer och skolgång på svenska på Lagmansgårdens skolhem som är ett av statens fem skolhem.

Konsekvenser

De föreslagna ändringarna är omfattande. Den slutliga behandlingen av lagförslagen planeras till riksdagens höstsession 2025 och lagändringarna är tänkta att träda ikraft från och med 1.1.2026. Det här innebär att tiden från riksdagens behandling tills att lagändringar träder ikraft på Åland i och med att de är riksbehörighet är mycket kort, och att det därför de facto inte blir möjligt för lagtinget att utnyttja sin lagstiftningsbehörighet inom ramen för åländsk behörighet.